

યુનીલાલ મડિયાની ટૂંકી વાર્તાઓમાં ભાષા-સંસ્કાર

મનીષ સોલંકી

ઠાડચ, તા. પાલિતાણા. જી, ભાવનગર, ૩૬૪૧૪૦

doi.org/10.64643/IJIRTV1218-190997-459

ટૂંકસાર(Abstract): ભાષા એ આપણા વિચારો બીજાઓ સમક્ષ વ્યક્ત કરવા માટે શબ્દોનો સમૂહ છે. આ એક એવું માધ્યમ જેના દ્વારા આપણે આપણા વિચારો વ્યક્ત કરીએ છીએ. સાહિત્ય એ વિચાર છે જે ભાષાની મદદથી વ્યક્ત થાય છે. યુનીલાલ મડિયાના વાર્તાસંગ્રહોની ધ્યાનાહાર્ય બાબત વાર્તાઓની સર્જનાત્મક બોલી-ભાષા છે. મડિયાની વાર્તાઓમાં સોરઠની, તળપદી બોલીનું સાહિત્યિક મૂલ્ય ઊભું થાય છે. સૌરાષ્ટ્રની ધરતીના વારસાગત સંસ્કારોને કારણે તેમની ભાષા જોમવંતી બની છે. તેમના આ વારસાગત સંસ્કારો તેમની ભાષાને અનુભવજન્ય વાણીને સંવેદનશીલ અને બળકટ બનાવવામાં મોટો ફાળો આપે છે. વળી મડિયાની વાર્તાઓમાં દૃશ્યાત્મકતા, ચિત્રાત્મકતા, વાસ્તવિકતા અને વેધકતા જોવા મળે છે. તેની સફળતાનો યશ તેમની ભાષાને ફાળે જાય છે. મડિયાની લોકપ્રિયતાનું શ્રેય પણ તેમની ભાષાશૈલીને આપી શકાય. યુનીલાલ મડિયાની વાર્તાસમૃદ્ધિ, સોરઠી અને તળપદી ભાષાનું મૂલ્ય, ભાષા-સંસ્કાર, પદ્યાત્મક ભાષા, શબ્દભંડોળ, પાત્રનો દેહ કે માનસનો વાકવૈભવ આલેખવાનો ઉપક્રમ સેવ્યો છે.

ચાવીરૂપ શબ્દો(Keywords): યુનીલાલ મડિયા, ટૂંકી વાર્તાઓ, ભાષા-સંસ્કાર, પદ્યાત્મક ભાષા, શબ્દભંડોળ, ધરગથ્ય ભાષા, લોકબોલી, ભાષા-પરિવેશ...

વાર્તા, નવલકથા, નિબંધ, ચરિત્ર, વિવેચન, સાહિત્યિક અને મુખ્યધારાના પત્રકારત્વ જેવા વિષયોમાં યોગદાન આપનાર યુનીલાલ મડિયાનો જન્મ ઓગણીસસો બાવીસના સપ્ટેમ્બર મહિનાની બારમી તારીખે

સૌરાષ્ટ્રના ધોરાજી ખાતે થયો. ‘ધૂધવતાં પૂર’(૧૯૪૫), ‘શરણાઈના સૂર’(૧૯૪૫), ‘ગામડું બોલે છે’(૧૯૪૫) ‘પદ્મજા’ (૧૯૪૭), ‘ચંપો અને કેળ’ (૧૯૫૦), ‘તેજ અને તિમિર’ (૧૯૫૨), ‘રૂપ-અરૂપ’(૧૯૫૩), ‘અંતઃસ્ત્રોતા’(૧૯૫૬), ‘જેકબ સર્કલ સાત રસ્તા’(૧૯૫૯), ‘ક્ષણાર્ધ’(૧૯૬૨), ‘ક્ષત-વિક્ષત’(૧૯૬૮) એ એમના વાર્તાસંગ્રહો છે. બહુધા માનવમનની ગૂંચને તાકતી એમની ટૂંકી વાર્તાઓમાંથી કેટલીક ગુજરાતી વાર્તાસાહિત્યની ખરા અર્થમાં સીમાસ્તંભ કૃતિઓ બની રહે એ કક્ષાની છે. સંવાદોમાંથી અને વર્ણનકથનમાંથી પરિસ્થિતિને કે પરિવેશને નિરૂપવાની એમની ભાષાકળા ઉલ્લેખનીય છે.

મડિયાની વાર્તાઓમાં સોરઠની, તળપદી બોલીનું સાહિત્યિક મૂલ્ય ઊભું થાય છે. સૌરાષ્ટ્રની ધરતીના વારસાગત સંસ્કારોને કારણે તેમની ભાષા જોમવંતી બની છે. તેમના આ વારસાગત સંસ્કારો તેમની ભાષાને અનુભવજન્ય વાણીને સંવેદનશીલ અને બળકટ બનાવવામાં મોટો ફાળો આપે છે. વળી મડિયાની વાર્તાઓમાં દૃશ્યાત્મકતા, ચિત્રાત્મકતા, વાસ્તવિકતા અને વેધકતા જોવા મળે છે. તેની સફળતાનો યશ તેમની ભાષાને ફાળે જાય છે. મડિયાની લોકપ્રિયતાનું શ્રેય પણ તેમની ભાષાશૈલીને આપી શકાય.

મડિયાની એક લાક્ષણિકતા એ પણ રહી છે કે, સાવ ઓછાં શબ્દોમાં, સંવાદોમાં એ પાત્રનું, પ્રસંગનું સચોટ નિરૂપણ કરી દે છે. એમની ભાષા એટલી બળકટ હોવાની

સાથે સાથે ગદ્યદેશે વિચરતા કાવ્ય જેવી પણ છે. એનો પ્રવાહ કાવ્યની કોટિએ પહોંચે છે. ‘વાની મારી કોયલ’, ‘ધૂંધવતાં પૂર’, ‘શરણાઈના સૂર’ આ બધી વાર્તાઓની ભાષા પ્રભાવક તેમજ કાવ્યાત્મકતાની સીમાઓ સુધી પહોંચી જાય છે. મડિયા પ્રયોગશીલ હોવાને કારણે એમણે ભાષાના માધ્યમ વડે પોતાની વાર્તાઓની કથાને નવાં નવાં સ્વરૂપે રચના વિધાનનાં વસ્ત્રો પહેરાવીને સૌંદર્ય બક્ષ્યું છે. આ રચના વિધાનમાં વપરાયેલી ભાષાશૈલી મડિયાની મૌલિકતા અને આગવી સૂઝનું પરિણામ છે. વળી એમણે ગમે તેટલી વાર્તાઓમાં જીન્સી વૃત્તિનું નિરૂપણ કર્યું, પણ તેમાં તેઓ ભાષાનો વિવેક, સંયમ ચૂક્યા નથી. રંગદર્શી ભાવ-નિરૂપણ કર્યું હોવા છતાં તેઓ જાતીય સ્ખલનના પ્રસંગોને સંયમી બનીને ભાષાને પ્રયોજે છે. એમણે પ્રયોજેલી ભાષાની કેટલીક આગવી લાક્ષણિકતાઓ જોઈએ તો:

“ઘરતીએ પણ પેટ કાઢ્યું છે ને કાંઈ! ધૂળમાંથી ધાન પકવે છે, ભોમકાને કુંવારી અમથી નહીં કીધી હોય!” (વાની મારી કોયલ)

“હું જ મૂળ કાળમુખી આડી ઊતરી... ને મારો ગોકળ ઘવાઈ ગયો રે.. એ...” (આડી ઊતરી)

“રાજી જેવી તો ઈંદરરાજાને ઘેર અપસરાય નહીં હોય અપસરા...!” (રાજી ભંગડી)

“કામ પશુ જેવું કર્યું હતું, પણ એ આંખમાંથી તો માનવતા જ ટપકતી હતી.” (જેરામ ગંજેરી) “વનરાજને પોતાનો શિકાર હાથે આવે અને જે વિનય સ્મિત સાથે એ લેવા જાય, એવાં તિરસ્કાર મિશ્રિત સ્મિત સાથે રધડો પોતાના સોગઈ લઈને ગોઠણિયાભેર ઊભો થયો.” (રધડો નતોડ)

મડિયા પાત્રોનાં, પરિસ્થિતિનાં આલેખન પન્નાલાલની જેમ પોતાની વાર્તાઓમાં પદ્યનો સુંદર વિનિયોગ કર્યો છે. કોઈ પાત્રના મુખેથી કે વર્ણનથી જે પરિસ્થિતિ ન વર્ણવી શકાય તેવી પરિસ્થિતિનું આલેખન મડિયાએ પદ્ય દ્વારા ગીતપંક્તિઓ, લોકગીતો દ્વારા કર્યું

છે. ‘વાની મારી કોયલ’, ‘શરણાઈના સૂર’, ‘ધૂંધવતા પૂર’ વગેરે ઘણી બધી તેમની વાર્તાઓના ઉદાહરણો આપણી સામે છે.

‘રાજી ભંગડી’ વાર્તામાં આવતો રાસનો પદ્યાત્મક વિનિયોગ ખાસ કરીને રાજી અને ગામડાંની સ્ત્રીઓના હૃદય ઉલ્લાસને ઉજાગર કરે છે :

‘મા, મારો કલફટાકનો ઘાઘરો
છૂરતી દાબોટાની કોર,
રાસડે રમ્મત ચડી રે લોલ
મા, મારો સસરોજી આણે આવિયા,
આણલાં પાછાં વળાવ્ય,
રાસડે રમ્મત ચડી રે લોલ.’
“ના મા, નહિ જાઉં સાસરિયે રે...
હો ના, મા, નહિ જાઉં સાસરિયે રે
સાસરિયે જાઉં તો મારા સસરોજી ભૂંડો
મને લાજડિયું કઢાવે.... હો ના મા.”

ગામડામાં વારે-તહેવારે સ્ત્રીઓ ચોકમાં ભેગી મળી રાસડાઓ ગાતી હોય છે. ગામડાની સ્ત્રીઓને આવા રાસડાઓ મોઢે આવડતા હોય છે. જેમાં એના હૃદયની ઊર્મિઓ પણ જોડાયેલી જોવા મળતી હોય છે.

‘શરણાઈના સૂર’ વાર્તામાં આવતાં પદ્યના આલેખનમાં સૌરાષ્ટ્રી નારી સંતીના મનોભાવોનું નિરૂપણ થયેલું જોવા મળે છે. આ જ વાત કદાચ ગદ્યમાં કહેવાઈ હોત તો લંબાણ થવા પામ્યું હોત પણ લેખકે પાત્રના મુખમાં આવા ગીતો મૂકીને અભિવ્યક્તિની ચોટ સાધી છે-

“ચૈતર ચંપો મ્હોરિયો ને મ્હોર્યા દાડમ દ્રાખ;
કોયલડી ટીકા કરે કાંઈ બેઠી આંબાડાળ.”
“ફૂલ ફગરનો ઘાઘરો સિવડાવ્યો શુકરવાર;
પહેર્યો ને વળી પહેરશું કાંઈ સાસરને દરબાર.
કે આણાં આવ્યાં રે મોરાં રે.”

“મારા વાડામાં ગલ-છોડવો કોયલડી
રંગભીની!

ઈ તો ફાલ્યો લયકાલાળ કોયલડી રંગભીની!'
 “ચાસટિયે ચડીને રે મેં ટોચાં પંખીડાં,
 ગંઠેલ ગોફણિયે રે મેં ટોચાં પંખીડાં.'
 ‘ચંપો ને કેળ' વાર્તામાં આવતું પદ-
 ‘તોળીરાણી તમે રે ચંપો ને અમે કેળય...
 એકી રે ક્યારામાં દોનું રોપિયાં જી...'
 ‘શરણાઈના સૂર' વાર્તામાં લગ્નપ્રસંગે ગવાતા
 ગીતો, કન્યા વિદાય વખતે વર-કન્યા પક્ષની સ્ત્રીઓ
 સામ-સામે લગ્નગીતોની રમઝટ છોડે છે. તેમાં
 ગામડાંના લગ્નપ્રસંગનું એક ચિત્ર આપણી સામે ખડું
 થાય છે.

‘આ દશ આ દશ પીપળો...
 આ દશ દાદાનાં ખેતર...'
 ખોલો ગવરીબાઈ ધૂંધટા...
 જુઓ સાસરિયાનાં રૂપ...
 એક રાણોને બીજો રાજિયો
 ત્રીજો દલ્લીનો દીવાન...'
 “આછલાં કંકુ ઘોળ રે લાડી,
 આછલી પિયળ કઢાવું...
 તારા બાપનાં ઝૂંપડાં મેલ્ય હો લાડી,
 તળશીભાઈની મેડિયું
 દેખાડું...”
 “એક આવ્યો'તો પરદેશી પોપટો,
 બેની રમતા'તાં માંડવા
 હેઠ...
 ધુતારો ધૂતી ગયો...”

આમ, આવી આવી તો અનેક પંક્તિઓ વાર્તામાં પાત્રમુખે
 મૂકીને પાત્રના મનોભાવોને આગવી કહી શકાય એવી
 વિશિષ્ટ અભિવ્યક્તિ આપી છે. ગ્રામ પશ્ચાદભૂમાં વસતા
 પાત્રોના મુખે મુકાયેલા આવા ગીતો સૌરાષ્ટ્રના
 ગ્રામજીવનની છબીને ઉપસાવી આપે છે.
 મડિયા પોતાની વાર્તાઓના પાત્રોના દેહ કે માનસના
 નિરૂપણમાં ઊંડા ઊતરતા કે નથી ખેંચાતા! પ્રકૃતિ કે

પરિસ્થિતિના વાકવૈભવમાં પણ પ્રસંગને ચોટદાર
 બનાવવાં ઘટનાને રોચક બનાવવા તેઓ પોતાની
 ભાષાશક્તિ છૂટા હાથે પ્રયોજતા જણાય છે. પણ આ
 ભાષાવૈભવમાં આપણું વિવેચન કાવ્યત્વ શોધે કે સાચું
 સત્ત્વ શોધે, ગમે તેમ પણ મડિયાનો આ ભાષાવૈભવ મન
 ભરીને માણવાં જેવો તો છે જ. વળી એમનો ભાષાવૈભવ
 ભલે આંતરસત્ત્વ લઈને ન આવતો હોય, પણ વાર્તાને
 રોચક રસપ્રદ તો બનાવે જ છે. કેમકે, મડિયા કૌટુંબિક
 પરિસ્થિતિ, સંઘર્ષ, વાતચીત, ઝઘડાઓનું આલેખન
 સરસ રીતે કરી શકે છે. સ્ત્રી-સ્ત્રી વચ્ચેનાં વેર-ઝેર,
 ઝઘડાઓ આલેખવામાં મડિયાની ધરગથ્થુ ભાષા અને
 સચોટ રૂઢિપ્રયોગોનો ભાષાવૈભવ ધ્યાનાકર્ષક બને છે.
 અધરણિયાત વહુ, દવરામણ, પૂંછડું ઉંબેડવું, અનર્ગળ,
 મેરાયો, પગમાં તોડો નાખવો, પિત્તળના ખોભળા, હૈયારી
 (કમાઉ દીકરો), આંખાળાં, સોથ, ઘોડિયાં લગ્ન,
 સગાસાંઈ, ગળિયારો, લાડચાગ, ભાથ, કાંધું ઠારવું, ગાડાં
 ગડરાં, થોયણું, ઓશિકાંફેર (વાની મારી કોયલ); પાણી
 પિયાવા, વેપું, ઝારી-છાંટકાવ, ફજરફાળકો, તડિત,
 અંઝેડી કાઢવું (ધુધવતાં પૂર); ઘઉંલા, દેવાંશી,
 નાગનાગણ, લાંક, ટાટનો કોથળો, ધીંધ, એઠાં-અદીઠાં,
 મનેખાં, ગદિયાણો, (ગળચઘાં વખ); ખડાયું, ખોરી જાર,
 પરેવાશે, માંડેલ ઘણી (ભેરવ બોલી); પાવરાં-પાઠ, રાણું
 મોડા, લીલ-પગલી, માણસમાઠું, રોળકોળ (ચંપો અને
 કેળ); મૂર્તિકાપિંડ, કળ, રાચ, તીનફૂડું, હાલડું, તાબતૂ,
 જાપલાવં, બોધી (બોગી), મારકણો, ખડતસૂ,
 ઓળકોળંબો, મોતી વીંધાવું, પાઘડીપનો, ગોળની કાકરી
 વાંદી લેવી, અભંગ દ્વાર (આઈ જાનબાઈનું થાનકડું);
 તાવડી જગમગવી, મસીદના મલ્લા, આરિયો (ઉજડેલો
 બાગ); હડફો, ફકીર-ફોકરા, ઘરમાં ધામો મારવો,
 બગબગું, (અસલ એનેમલની કીટલી); સાંગામાંચી,
 મોરવાયો, જેલ જીરવવી, છેલમારવી, ઘીસત, બોખ,
 અજાજુડ, બેચ પગ લોહીથી કચકચી હાલવા
 (અંતઃસ્ત્રોતા), સોયડું ઘુંટવું, બનુસ (કાળી ઓઢણી, કાળી

રાત, કાળી ચીસ); વગેરે આ શબ્દ દેશ્ય અને લોકબોલીના છે.

કોડીઓ અને આભલાએ મઢેલી મોરલી, ફૂંફાડા દેતું નાગ-નાગણીનું જોડલું, મોરલી ઉપર સૂપડા જેટલી ફેણ, મૂઠ, મંતર, કરંડિયો, રાફડિયાની કોથળી, ટાટનો ચડેલો કોથળો, તૂંબડું, ધીંધ, કોથળીમાં નોળિયો, એંઠા અજીઠા રોટલા, ઝાંપો, દૂર દૂર વગડો, ઘેઘૂર આંબલી નીચે ચળાતી ચાંદની, અઘરણી, કારજ, ડાયરો, નાળિયેરની કાચલી જેટલાં ગળોફાં, ઉંબરે ઉંબરે ચપટી લોટ ભીખવો, ચોપાટ, બીડીઓ ફૂંકી ફૂંકીને કાળામેશ થઈ ગયેલા હોઠ, બાપુની ડેલી, સોડડી ફૂલ, જમૈયો, કિન્નો, ખસુડિયું ફૂતરું, મોટલિયો, મગફળીની ગૂણ, કીટલી, ભળભળ કરતું ભારખાનું, ભોમિયો, હાંટલાં, લોઢાના કારણ, ચોખા પાણીનો ઘડો, ખાલી ખાટલો, રાતા ધૂંટડા, ડુંગર, ડચકારા, ખેંચે પડવું, કઠવાડિયામાં મીઠાં તૂમડાં ક્યાંથી ઊતરે?, લીલ પરણાવવી, ઘણખુંટ, માંકડ, ફરફર ધુજવું, ખેતરની કોઢ્ય, રોટલાના પાણી, કોઢ્ય બેઠેલો સાથી, રાજરોગ, વકરેલી વાસના, ઢોરઢાંખર, ડાકલાં વગડાવવાં, ભૂંગળું, સરકસના તાર, ભાંગ્યાં તૂટ્યાં ડબલાં, ઠીબડાં, છાણના પોદળા, ફેંકાઈ ગયેલો કાટમાળ, ખટારાની રાહ જોવી, ખટારાના શેરડા, પંગત, પીરસેલ થાળીમાં જૂ, લાડવા જલેબી, પારેવાની ચણ્ય, અપાશરાની સંજવારી, ગવંડર, લૂગડાનો ગાભો, દાણાદૂણી, પાંજરાપોળ, અપાશરા, થીંગડાંવાળાં લૂગડાં, ચકચકતા બૂટની ચરડચરડ ચરડાટી, ચા પીવાનાં કાપડિયાં, મોટી પાળ ઢાળેલી, પહેરણ, અન્નદેવનું અપમાન, અઘરણિયાત વહુ, નીરણપૂળા, ધારામણ, રાડાં, બોઘરું, છાશ, દુઝણિયાત ઢોર, પરોણો, ખાડું, ફળિયું, ઘોડિયું, નાકોટી, હાંફની ધમણ, બજરનો સડાકો, પીઠિયો ઠોરો, ઘંટીના પડમાં દાણા, બુંગણ, નવાણનો ઝરો, વાણવાળો ખાટલો, ડાંગ, કુવેડવી, વાવની પગથાળ, ઘઉંનો લીલોછમ પોખ, ખાટલે મોટી ખોડ કે મૂળ પાયો જ ન મળે, ઘોડિયામાં ભેંકડો, ડેલી, ઢોળાયેલું

દૂધ, ખડિયામાં ખૂટતી શાહી, મરણપત્રક, ઢોલ, શરણાઈ, ગીતોનો અવાજ, ઓટલાસત્તા, સૂરજનું પહેલવહેલું કિરણ, ભાંગરો વટાઈ જવો, દારૂ ગાળવો, વલોણાની રવાઈ, માતાનું થાનક, આર્થિક ધોવાણ, નેવાં, વળીઓ, ગાડું, ઓસરી, પંચાયત, પ્રાથમિકશાળા, ધૂપેલ, જમણવાર, પોરો ખાવો, ખોરડું, કાળી ડીબાંગ મેથલી રાત, ગાભાનો ગાંસડો, ગામમાં ઢુંઢો રાક્ષસ ફરી વળ્યો હોય એવો સોપો, પાણીશેરડે જંપી ગયેલાં જળ, અધખુલ્લાં કમાડ, હલાલ કરેલા પશુઓના લોહી નીંગળતા લોચા, કસુંબાપાણી, દરબારગઢ, ઉંબરે લોહી છંટાયું, ઠીકરા સંસ્કૃતિના ભઝાવેશો, રોદો, ઘઉંના કોથળાની જેમ ખડકાયેલા ઉતાડુઓ, ખખડાટ ભભડાટ, ગઢની રાંગ ઉપર ગોઠવેલો બૂંગિયો, પેટી-પટારા, ઈસ્કોતરા, ભોગળસોતું કમાડ, દારૂનું પીકું, હાથમાં ગાંધી થેલી, ચાતક નજર, રગશિયાં ગાડાં, ઓતરા ચીતરતો ઊકળાટ, વાળુ, ચોથડિયું, કુંભ, ઘર ખાલી કરતાં ચૂલો ભાંગવા, શુકન, કરેણનાં ફૂલ, ખીજડામાં ખવીહ, બાવળ વાવવો, નજર કરો ત્યાં ચોપડીયું ચોપડીયું, ખોદાનાર તળાવની મોજણી, મેલોઘેલો પહેરવેશ, ધાન્યનાં લથબથ ડૂંડા, ઘરના ટોડલે કંકુના થાપા, ગાડાનું પૈડું સિંચાવું, ગીતોના વેધક સૂર, અડાણા, ઘરબેલી ચલમ, ગાડાં મારગ, હટાણું, ટાયડાં ખચ્ચર, ભજનની કડીઓ લલકારતા ભગત, કોરી નોટું ને મોંઘી સિસાપેનું, ભાતભાતના ચીતરવાળી ચોપડીયું, ગ્રામપંચાયત, વરણાગિયા અણવર, કોડીલી જાનડીઓ, અફીણનાં ડોડવાં, મીઠાનો ગાંસડો, લૂગડું, વિકરાળ ડુંગરમાળની રુક્ષતા, ઓભોડે પોયણું, ડુંગરાઓની ઉત્તંગ દીવાલો, હુક્કાની લાંબી નાળ, ગોઝારાં પાણી, પોયણાંની પાંદડીએ પાંદડીએ આગ, ભૂતેશ્વરમહાદેવનું મંદિર, ટ્રામ, સ્ટેશનના પ્લેટફોર્મના ખૂણાનો ભિક્ષુક, ચર્ચગેટ પર ફૂલ વેચતો ડોસો, મેરા બાપ મર ગયા કહી પૈસા ઉઘરાવતો યુવાન, લોકલ ટ્રેનની અવરજવર, મૃત્યુ મીઠી શાન્તિ, વેચેલ ચેવડાનાં એઠાં કાગળિયાં, પરસાળનાં બારી-બારણાં,

નોબત, રામલીલા, સનલાઈટ ટાંગવા માટેનો થાંભલો, એઠવાડ, સામાજિક ચિત્રનું શૂટિંગ, નાતની પંગત, લાડવા-જલેબી, મેળાની બત્તિઓનો ઝાંખો અવાજ, બીડીના કારીગર, કાળું બોકાસું, ઉચાળા, ખોડીબારું, હળ, ઢોલિયો, આથમેલો ચાંદો, દાતરડી, ગિરનારના આરોહણ, માના ધાવણના ધારનો ડાઘ, જુવાળનાં પાણી, ભરતી, સઢ, ભાઠાં, મછવા, ઘીસ્સત, પરમાણો, પાનેતર, ફુંગાપાણી, લૂટેલી તોપું, હેંડિયો દાબી દેવો, તેલ જોવું તેલની ધાર જોવી, દશેરો, ફટાકડા, માઢનું ઘજું, પોં ફટવાનું ટાણું, આકાશમાં ઠાંસોઠાંસ ભરેલા તારોળિયા, ડાગળી ખસી જવી, ધરમની ઢીંગલી, સોટીનું શસ્ત્ર, થીની નાબ્ય, ગામ ધૂમાડાબંધ જમાડવું, સ્મશાન, માટીના કુંભ, ચોરી, મોજડીઓના પ્રહાર, શિયાળવાંની લાળી, રીંગણી બાળી નાખે એવા હીમ, રોટલાના લોંદા, ધરવખરીનો ઢગલો, એકઢાળિયા ધરની ઓશરી, સંધ્યાનું ઝાંખું અજવાળું, માથાઢાંકણ, હિંગડોળિયા રંગે રંગાઈ ગયેલું આથમતું આભ, લાંબા થતા જતા પડછાયા, ઓશરીની થાંભલી, લાકડે માંકડું વળગાળવું, કોઠીઓ, બકરાં, લહવાડ, સાડલો વગેરે વિગતો આ વાર્તાઓમાં ભાષા/પરિવેશ રચે છે.

વાર્તાના સ્વરૂપમાં સત્વ અને સંખ્યા ઉભયની દૃષ્ટિએ ગુણવત્તાસભર અને ધ્યાનપાત્ર યોગદાન નોંધાવનાર આ સર્જકની વાર્તાકાર તરીકેની સૌથી મોટી સિદ્ધિ એ છે કે તેમણે સૌરાષ્ટ્ર - વિશેષતઃ સોરઠના ગ્રામસમાજને પોતાની વિશિષ્ટ મુદ્રાનાં સ્પર્શ વડે સાહિત્યિક સ્તરે વાર્તા દ્વારા જીવંત કર્યો. શૈશવ અને કિશોરાવસ્થા દરમિયાન તેમના ચિત્ત પર સોરઠી ગ્રામસમાજના જે સંસ્કાર પડ્યા હતા તેને કાલવીને, સંસ્કૃત કરીને મડિયાએ તેને વાર્તારૂપી ઘાટ આપ્યો. કિંવદંતી, કહેતીઓ, લોકકથાના ઘટકો (MOTIFS) અને કર્ણોપર્ણ સાંભળેલી વાતોને ગાળીયાળી તેનું યથોચિત મૂલ્યાંકન કરીને મડિયાએ તેને કસોટીની એરણે ચડાવ્યા અને તેને સમકાલીન માનવીય સંદર્ભ સાથે જોડીને તેમાંથી વાર્તાઓનું સર્જન

કર્યું. વાર્તાકાર તરીકે મડિયાની આ સૌથી મોટી સિદ્ધિ ગણાય છે.

સંદર્ભસૂચી

૧. 'યુનીલાલ મડિયાની સમગ્ર નવલિકાઓ' ભાગ- ૧/૨/૩', સંપાદક: અમિતાભ મડિયા, ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ૨૦૧૮.
૨. 'યુનીલાલ મડિયાનો વાર્તાવૈભવ', શરીફા વીજળીવાળા, ગુર્જર સાહિત્ય પ્રકાશન, ૨૦૨૪.
૩. 'યુનીલાલ મડિયાની વાર્તાસૃષ્ટિ', કિરીટ દૂધાત, પાર્શ્વ પબ્લિકેશન, ૨૦૨૦.
૪. 'યુનીલાલ મડિયા', નીતિન વડગામા, સાહિત્ય અકાદમી, ૧૯૯૯.